

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

ГОЛОВАТЮК АЛІНИ КОСТЯНТИНІВНИ

«Семантичні архітектурні стереотипи громадського публічного простору міста»,

представлену на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю

191 – Архітектура та містобудування

Детальне вивчення дисертації ГОЛОВАТЮК Аліни Костянтинівни «СЕМАНТИЧНІ АРХІТЕКТУРНІ СТЕРЕОТИПИ ГРОМАДСЬКОГО ПУБЛІЧНОГО ПРОСТОРУ МІСТА» та її наукових публікацій, дозволяє зазначити наступні результати щодо оцінки їх наукового рівня, зокрема актуальності, обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки роботи.

Актуальність обраної теми

представленого дисертаційного дослідження обумовлюється необхідністю знаходження нових підходів та інструментарію до вдосконалення вже існуючих і створення нових атрактивних громадських публічних просторів міст.

Для українських міст наразі це є особливо важливим в зв'язку з необхідністю в їх якісній відбудові після воєнних руйнувань. Відновлені та нові громадські публічні простори мають зберегти і отримати нову архітектурну, соціо-культурну та економічну привабливість, що сприятиме їх активізації, швидкому відродженню та сталому розвитку міст.

Тому тема дисертаційного дослідження ГОЛОВАТЮК Аліни Костянтинівни є безумовно актуальною та своєчасною. І вивчення впливу семантичних архітектурних стереотипів громадського публічного простору міста на його смислове наповнення і сприйняття людиною є дієвим підґрунтям для підвищення його якості, комфортного різнотривалого перебування в ньому для різноманітних цільових груп та атрактивності міста в цілому.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації

доводить здійснений здобувачкою послідовний поетапний комплексний аналіз громадського публічного простору міст. Досліджено та систематизовано значний обсяг (198 джерел) теоретичного і практичного досвіду формування та розвитку. Слід виділити масштабність проведеного ГОЛОВАТЮК Аліною Костянтинівною соціологічного дослідження про сприйняття різними цільовими групами громадського публічного простору міста та ґрунтовність зроблених висновків на його підставі, які стали підґрунтям для розробленої графічної моделі, сформульованих принципів, визначених прийомів та наданих практичних рекомендацій щодо архітектурно-функціональної організації громадського публічного простору міста, що позитивно впливає на відчуття людини. Належний рівень обґрунтованості запропонованих здобувачкою наукових положень забезпечується грамотним

використанням загальнонаукових та спеціальних методів, що дало змогу авторці досягнути визначеної мети.

Достовірність основних положень

Підтверджується:

– результатами, отриманими авторкою при здійсненні комплексного критичного аналізу теоретичних робіт і практичного досвіду за обраною тематикою;

– застосуванням для проведення дослідження загальних та спеціальних наукових методів (історичного, порівняльного аналізу, узагальнення, систематизації, класифікації, по-факторного аналізу, відео-експерименту, графічного моделювання, концептуального та експериментального проєктування);

– результатами авторського соціологічного міжнародного дослідження «Архітектура та щастя» щодо сприйняття різними людьми (1981 опитаних з 29 країн) громадського публічного простору міста та відчуття щастя в ньому;

– широким оприлюдненням і позитивною оцінкою на міжнародних конференціях та у рецензованих фахових вітчизняних і закордонних виданнях;

– вдалою апробацією в концептах і проєктах, що отримали нагороди на міжнародних архітектурних конкурсах.

Отже, викладені вище аргументи доводять, що отримані основні положення дисертації достовірні і науково обґрунтовані, відповідають меті і завданням дослідження та не викликають сумніву. Їх ґрунтовне опрацювання свідчать про високий рівень наукової підготовки дисертантки.

Наукова новизна одержаних результатів

До найбільш важливих досягнень дисертаційної роботи, що мають вагому наукову новизну, слід віднести наступні:

1) сформульоване і науково обґрунтоване авторкою поняття «об'єкт-мем», показаний його зв'язок з поняттям «семантичні архітектурні стереотипи» та його значення для громадського публічного простору міста; доповнене визначення поняття «громадський публічний простір міста» з детермінацією його чотирьох складових, об'єднаних в одне ціле («Місце» + «Люди» + «Мета» + «Дії»);

2) розкриті етапи «мемізації» об'єктів в громадському публічному просторі міста, визначальні характеристики об'єктів-мемів та запропонована їх класифікація;

3) здійснений міжнародний соціологічний відео-експеримент «Архітектура та щастя» щодо сприйняття різними людьми громадського публічного простору міста;

4) запропоновану графічну модель громадського публічного простору міста, що позитивно впливає на відчуття людини в ньому, зі зв'язком виділених його чотирьох складових і об'єктів-мемів;

5) сформульовані авторкою принципи, визначені комбінації прийомів та надані практичні рекомендації щодо архітектурно-функціональної організації громадських публічних просторів міст і розміщення об'єктів-мемів в них.

Практичне значення дослідження

Результати дисертаційного дослідження ГОЛОВАТЮК Аліни Костянтинівни мають суттєве практичне значення та можуть бути використані в архітектурній і містобудівній практиці, як на аналітичному етапі, так і при розробці проєктної документації, в майбутніх наукових студіях проблем організації громадських публічних просторів міста та у навчальному процесі.

Заслуговують на окреме виділення проведені здобувачкою міжнародний соціологічний відео-експеримент «Архітектура та щастя» про сприйняття різними людьми громадських публічних просторів та здійснені проєктні пропозиції і конкурсні роботи щодо організації громадських публічних просторів в різних містах – Києві, Мадриді, Лондоні та Масдарі, що отримали чисельні нагороди.

Повнота викладу матеріалів в опублікованих працях

за темою дисертаційного дослідження є достатньою. Їх зміст відповідає заявленим завданням, об'єкту і предмету дослідження. Основні наукові результати опубліковані у 12-ти наукових публікаціях, з яких 11 – є одноосібними, а саме: у 3-х статтях наукових фахових виданнях України категорії «Б», у 3-х статтях періодичних наукових фахових виданнях держав ЄС та в 6-ти тезах доповідей міжнародних конференцій. Слід зазначити, що якість і кількість здійснених авторкою публікацій повністю відповідає вимогам п.8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Оцінка змісту, стилю та мови дисертації, її завершеності, оформлення

Представлена до розгляду дисертаційна робота складається з анотацій, переліку термінів, вступу, 4-х розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загалом – 257 сторінок, з яких основний текст складає 155 сторінок, рисунки – 39, список використаних джерел зі 198 найменувань – 15 сторінок та 4 додатки – 28 сторінок, з них 3 – акти впровадження.

У **вступі** авторкою викладено актуальність теми дослідження. Визначена мета відповідає обраній темі і розкрита в завданнях. Предмет дослідження повністю узгоджений з назвою роботи і з об'єктом дослідження. Є логічними використанні методи. Систематизована наукова новизна і практичне значення одержаних результатів. Показано їх апробацію.

У першому розділі «**Сучасний стан теорії та практики формування громадського публічного простору міста**» науково обґрунтовно і розкрито поняття «громадський публічний простір міста», «семантичні архітектурні стереотипи громадського публічного простору міста» та «об'єкти-меми» і показано їх зв'язок. Заслуговують на увагу проведені авторкою історичний аналіз формування і розвитку громадського публічного простору міст через зв'язок «простір – людина – особистість» та критичний аналіз теоретичного і практичного досвіду його сучасного розвитку.

Як значну наукову новизну слід виділити введення авторкою нового поняття в архітектурну термінологію – «об'єкти-меми», визначені нею, як «цілісні об'єкти, які

несуть певне стійке смислове значення, зрозумілі для всіх при першому знайомстві з ними і не потребують супроводу необхідними поясненнями та міським контекстом, а отже є умовно надконтекстними семантичними архітектурними стереотипами, забезпечують смислове наповнення будь-якого громадського публічного простору міста і його сприйняття людиною, здатні адаптуватися під будь-який контекст». Введення цього поняття можна вважати започаткуванням нового напрямку дослідження громадських публічних просторів міст.

У другому розділі **«Методичні засади організації громадського публічного простору міста, що позитивно впливає на відчуття людини. Об'єкти-меми»** здобувачкою представлена загальна методика і застосовані методи дослідження. Цікавим є здійснений по-факторний аналіз формування громадського публічного простору міста, на підставі якого визначено під впливом яких факторів були сформовані певні семантичні архітектурні стереотипи та виділено об'єкти-меми, як їх умовно надконтекстні складові.

Заслуговує на увагу здійснене узагальнення етапів появи об'єктів-мемів в громадському публічному просторі міста, виділених авторкою як етапів «мемізації» об'єктів. А також детерміновані нею 5 головних і 10 додаткових визначальних характеристик об'єктів-мемів, що стали засадничими для формулювання можливих принципів їх розміщення в громадських публічних просторах міст.

Слід також виділити запропоновану здобувачкою класифікацію об'єктів-мемів, яка демонструє їх значення «для громадських публічних просторів міст і є основою для рекомендацій щодо їх введення в ці простори».

У третьому розділі **«Соціологічний міжнародний відео-експеримент «Архітектура та щастя» про сприйняття різними людьми громадського публічного простору міста»** здобувачкою запропоновано авторське соціологічне дослідження із залученням 1981-го респондента з 29 країн. Слід виділити його масштабність і ефективність. Авторці вдалося систематизувати цікаві результати щодо певних характеристик і якостей громадського публічного простору міста, що викликають позитивні емоції людини в ньому, та тих, що викликають негатив. Ці отримані висновки логічно стали основою до запропонованої нею графічної моделі «громадського публічного простору міста, що позитивно впливає на відчуття людини в ньому, з поєднанням визначених його чотирьох складових («Місце» + «Люди» + «Мета» + «Дії») і об'єктів-мемів та їх наповнення з врахуванням отриманих результатів проведеного соціологічного відео-експерименту «Архітектура та щастя».

Отримані результати даного соціологічного відео-експерименту, на нашу думку, є дуже корисними для розробки проектів нових та активізації і підвищення якості вже існуючих громадських просторів різних міст.

У четвертому розділі **«Принципи, прийоми і рекомендації архітектурно-функціональної організації громадських публічних просторів міст і розміщення об'єктів-мемів в них»** авторкою були сформульовані загальні і спеціальні принципи, визначені прийоми та надані практичні рекомендації, що їх розкривають.

Заслуговують на особливу увагу запропоновані авторкою комбінації зі сформульованих принципів («компільторності», «атрактивності», «багатофункціональності і різноманітності функцій», «ситуаційної толерантності», «спадкоємної неперервності і різноманітності» та «когнітивної легкості») і відповідних

прийомів для їх застосування у досягненні максимального ефекту при створенні нових атрактивних громадських публічних просторів міст, а також підвищенні якості вже існуючих. Їх дієвість підтверджується у представлених проєктах та концептах організації і активізації громадських публічних просторів різних міст – Києва, Бреста, Мадрида, Лондона та Масдара, які були високо оцінені на різних міжнародних конкурсах, що є сильною стороною дослідження.

Отже, узагальнюючи оцінку представленої роботи, слід виділити її **основні здобутки:**

- щодо подання матеріалу і отриманих результатів – гармонійне поєднання інноваційної теоретичної концепції організації атрактивного громадського публічного простору міста через активізацію детермінованих його чотирьох складових («Місце» + «Люди» + «Мета» + «Дія») і введення об'єктів-мемів, як зв'язкових з практичними рекомендаціями щодо їх наповнення та розміщення;
- унікальність і масштабність проведеного міжнародного соціологічного відео-експерименту «Архітектура та щастя» про сприйняття різними людьми громадських публічних просторів міст, що є потужним підґрунтям для проєктної практики;
- як інструментарій для створення нового атрактивного громадського публічного простору міста чи підвищення якості вже існуючого – сформульовані принципи, визначені прийоми та надані рекомендації щодо архітектурно-функціональної організації громадських публічних просторів міст і розміщення об'єктів-мемів в них;
- змістовний і логічний текстовий та ілюстративний матеріал, виконаний на високому художньому рівні, дозволяють рекомендувати роботу до видання як монографію.

Поруч з цим, слід зупинитися на деяких **зауваженнях і побажаннях:**

1. Бажано більш уваги приділити ілюстрації вітчизняного досвіду дослідження громадських публічних просторів міст України.
2. Замало ілюстративного супроводу щодо історичного аналізу формування і розвитку громадських публічних просторів міст. Дуже детальний текстовий матеріал краще б сприймався з більш детальною візуальною підтримкою.
3. В здійсненому історичному аналізі простежується дослідження щодо появи об'єктів, які можна віднести до архітектурних мемів, на храмових площах міст. Було б цікаво продовжити дослідження щодо їх впливу на сучасний розвиток сакральних громадських просторів.
4. Слід було б більш детально описати виділені другу, третю і п'яту ознаки з фізичної категорії в запропонованій класифікації об'єктів-мемів. Також для кожної ознаки бажано було б навести більше прикладів об'єктів-мемів.

Вищенаведені зауваження не впливають на загальний високий науковий рівень представленої дисертаційної роботи, виконаної з дотриманням академічної доброчесності.

Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії»

Дисертація ГОЛОВАТЮК Аліни Костянтинівни «Семантичні архітектурні стереотипи громадського публічного простору міста» повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», зокрема пп. 5, 6, 7, 8, 9. Є її самостійною науковою працею, а отримані теоретичні і практичні результати свідчать про вагомий особистий внесок авторки у вітчизняну науку.

Загальний висновок

Дисертаційна робота ГОЛОВАТЮК Аліни Костянтинівни «Семантичні архітектурні стереотипи громадського публічного простору міста» є завершеною науковою працею, яка має значну наукову новизну та практичну цінність і є потужним вкладом в теорію досліджень громадських публічних просторів міст. Дана робота, представлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування, повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, та напрямку наукового дослідження освітньо-наукової програми КНУБА з вищезазначеної спеціальності, а її авторка – ГОЛОВАТЮК Аліна Костянтинівна заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування.

Офіційний опонент,
кандидат архітектури, доцент,
завідувачка кафедри дизайну інтер'єру
факультету архітектури, будівництва та дизайну
Національного авіаційного університету

Л. Р. ГНАТЮК
засвідчую
Вчений секретар
Національного авіаційного університету

